

BLOC 1

Societat i Dret: les regles que no veus

Complim desenes de normes cada dia sense adonar-nos que existixen. Esta primera unitat va de fer-les visibles: d'on ixen, qui les escriu, per què obeïm i què passa quan algú no ho fa.

El marc de la unitat

SABERS BÀSICS

- Bloc 1: el Dret com a marc regulador de la convivència, societat i poder.
- Bloc 1: conceptes jurídics bàsics i fonts del dret.
- Bloc 1: les disciplines jurídiques i els seus efectes sobre la vida de les persones.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

- Investigar l'ordenament jurídic estatal i autonòmic amb fonts fiables.
- Apreciar els valors de llibertat, justícia i igualtat en la vida en societat.
- Emprar un llenguatge jurídic correcte i no discriminatori.

EL CAS

Un tribunal que fa mil anys que dicta sentències sense escriure'n cap

Tots els dijous, cap a les dotze, huit hòmens amb brusa negra s'asseuen davant de la Porta dels Apòstols de la Catedral de València. Són els síndics de les séquies de l'Horta. Qui acusa parla, qui es defén respon, i els síndics dicten sentència allí mateix, en minuts. No hi ha advocats, ni escrits, ni acta. La sentència no admet recurs. I es...

*Per què obeïx la gent un tribunal que no té
polícia, ni arxiu, ni papers?*

§ 1

El Dret com a marc de la convivència

No apareix per a prohibir coses, sinó perquè hi ha conflicte i hi ha poder. I algú ha de decidir qui decidix.

PER QUÈ EXISTIX

Conflicte, poder i un procediment acceptat

On hi ha dos persones i un recurs que les dos volen, hi ha conflicte. Amb moltes persones i decisions que afecten tothom cal un procediment acceptat per a decidir, i una manera que la decisió es complisca encara que a algú no li agrade. Però el problema no és només el conflicte: és el poder. El Dret també naix per a sotmetre a regles...

*Un Estat és de Dret no quan té moltes lleis,
sinó quan el poder mateix està sotmés a elles.*

Quatre classes de norma, una diferència decisiva

	QUI LA CREA?	QUÈ PASSA SI LA INCOMPLIXES?	FORÇA PÚBLICA?
Jurídica	El poder públic, per un procediment reglat	Sanció prevista per endavant	Sí, per òrgans de l'Estat
Moral	La consciència pròpia	Remordiment, retret intern	No
Ús social	El grup, sense procediment	Desaprovació, exclusió del grup	No
Religiosa	Una confessió i els seus textos	Conseqüència espiritual o comunitària	No, en un Estat aconfessional

La diferència no està en la importància ni en la justícia del contingut, sinó en qui respon i amb què.

CONCEPTE CLAU

Coercibilitat

És la possibilitat d'imposar el compliment d'una norma mitjançant la força legítima de l'Estat. És el tret que distingix la norma jurídica de les altres: no que es complisca sempre, perquè moltes s'incomplixen, sinó que és exigible per un aparell públic si cal. Coercible no és el mateix que coactiu: quasi tot el Dret funciona sense que ningú use la...

Que una cosa siga legal no significa que siga justa, i que et parega injusta no la converteix en il·legal.

Quatre paraules per a tot el curs

Ordenament jurídic

El conjunt ordenat de totes les normes vigents en un territori, amb les seues relacions de jerarquia i competència. No és un munt de lleis: és un sistema.

Norma jurídica

La regla concreta. Té dos peces: un supòsit de fet («qui cause dany a un altre...») i una conseqüència jurídica («...està obligat a reparar-lo»).

Dret objectiu i subjectiu

L'objectiu és el conjunt de normes, el Dret amb majúscula. El subjectiu és la facultat que una norma et reconeix: cobrar, votar, recuperar la fiança.

Sanció

La conseqüència que l'ordenament preveu per a l'incompliment: una pena, una multa, una indemnització o la nul·litat del que vas fer.

Qui pot ser titular de drets

Persona física

L'ésser humà. Té personalitat jurídica pel fet de ser-ho, i amb ella l'aptitud per a ser titular de drets i d'obligacions.

Persona jurídica

Una organització a la qual el Dret reconeix capacitat pròpia: una empresa, una associació, un ajuntament. També té drets i contrau obligacions.

Capacitat jurídica i d'obrar

La jurídica la té tota persona per ser-ho. La d'obrar és l'aptitud per a actuar per un mateix, i depén de l'edat i de les circumstàncies.

UNA LÍNIA DEL CODI CIVIL

Com es llig una norma: l'article 1902

«El qui per acció o omissió causa dany a un altre, intervenint culpa o negligència, està obligat a reparar el dany causat.» En una sola línia hi ha les tres peces: el supòsit de fet, la conseqüència jurídica i el dret subjectiu de la víctima a exigir-la. Eixe article sosté tota la responsabilitat civil espanyola.

Amb quatre conceptes ja pots llegir qualsevol norma i entendre què t'està dient.

§ 2

D'on ixen les normes

«Això és legal?» quasi mai es respon amb una norma sola: cal saber quina s'aplica i quina guanya.

Les fonts, i l'ordre no és casual

- 01 La llei: la norma escrita aprovada pel poder públic. És la font principal i desplaça les altres.
- 02 El costum: només s'aplica en defecte de llei aplicable, i qui l'invoca l'ha de provar.
- 03 Els principis generals del dret: en defecte de llei i costum, però informen tot l'ordenament.
- 04 La jurisprudència no és font: el Tribunal Suprem complementa l'ordenament, no crea Dret.

EL GRÀFIC

El Dret de la Unió i el valencià no són escalons de la piràmide: s'hi relacionen per primacia i per competència.

Cinc normes escrites, cinc procediments

NORMA	QUI L'APROVA	QUAN
Llei orgànica	El Congrés, per majoria absoluta	Matèries reservades per la Constitució
Llei ordinària	Les Corts Generals	La resta de matèries estatals
Decret llei	El Govern	Urgència; el Congrés l'ha de convalidar
Decret legislatiu	El Govern	Quan les Corts li deleguen fer-ho
Reglament	El Govern o l'Administració	Per a desplegar una llei, mai contra ella

Un reglament que contradiu una llei és nul, i un jutge el pot inaplicar.

Primacia i competència no són jerarquia

DRET DE LA UNIÓ EUROPEA

- No és un escaló per damunt de la llei: funciona per primacia.
- Si una norma espanyola contradiu una europea aplicable, el jutge deixa d'aplicar l'espanyola.
- Els reglaments s'apliquen directament; les directives obliguen a assolir un resultat.

DRET AUTONÒMIC

- No està per davall de l'estatal: funciona per competència.
- La Constitució i l'Estatut reparteixen matèries; en les seues mana la llei valenciana.
- Quan hi ha xoc, decidix el Tribunal Constitucional, no la jerarquia.

Trenta segons per a saber quina norma lliges

*Si ix al BOE és estatal; al DOGV, valenciana; al DOUE, europea. Els tres són
gratuïts i cercables.*

Foto: Zarateman, CC0 via Wikimedia Commons

Una llei valenciana regula una matèria que l'Estatut atribuïx a la Comunitat, i una llei...

A L'estatal, perquè l'Estat està per damunt de la Comunitat

B La valenciana, si la matèria és competència seua; el xoc el decidix el Constitucional

C La que s'haja publicat més tard

D Cap: cal esperar que el Govern en derogue una de les dos

Solució: B. No hi ha jerarquia entre elles, hi ha repartiment de competències. Una llei de les Corts no és inferior a una d'estatal: regix on li toca, i qui resol el conflicte és el Tribunal Constitucional.

LA SEGONA FONT

El costum, que continua viu

Sona a peça de museu i és dret vigent. Per a aplicar-se necessita tres coses: una pràctica repetida, que qui la segueix la senta obligatòria, i que no hi haja llei aplicable que diga una altra cosa. A més no pot ser contrari a la moral ni a l'ordre públic, i qui l'invoca l'ha de provar.

L'ordenament de l'Estat reconeix la validesa d'un dret que ell no ha escrit.

Costum en funcionament, cada dijous

Vista oral, pública, gratuïta i de minuts. No s'alça acta i no hi ha recurs.

La LOPJ el reconeix com a tribunal consuetudinari.

profedeconomia.es

Foto: MartinVL, CC BY-SA 3.0 via Wikimedia Commons

§ 3

Les branques del Dret

El mapa del curs. Se separen per qui és part i en quina posició, no pel tema que regulen.

EL GRÀFIC

La frontera entre públic i privat no és una paret: el Dret laboral viu just damunt d'ella.

EL CRITERI

Qui és part, i en quina posició

El Dret públic regula les relacions en què el poder públic és part i actua com a tal; el privat, les relacions entre particulars en peu d'igualtat. Quan l'ajuntament et multa, actua amb poder públic: és Dret administratiu. Quan el mateix ajuntament et lloga un local, negocia com qualsevol arrendador: allí hi ha Dret civil.

No és el tema el que decidix la branca. És la posició des de la qual actua cada part.

Un repartidor atropella un vianant mentre treballa

L'ordenament no respon una sola vegada. Sobre el mateix fet es poden obrir quatre vies distintes, amb òrgans distints i alhora, perquè les respostes del Dret estan separades encara que els fets no ho estiguen.

Penal: si hi va haver imprudència greu, delictes de lesions imprudents.

Civil: la víctima reclama la indemnització del dany (art. 1902 CC).

Administratiu: Trànsit sanciona la infracció i detrau punts.

Laboral: si el repartidor es lesiona, és accident de treball.

LA PREGUNTA

Pot l'empresa quedar al marge de les quatre vies? En quines respon també ella, i per què?

ARTICLE 1.1 CE

Els valors que sostenen l'ordenament

Espanya es constituïx en un Estat social i democràtic de Dret, que propugna com a valors superiors del seu ordenament la llibertat, la justícia, la igualtat i el pluralisme polític. No són adorn de preàmbul: són criteri d'interpretació i de validesa, i una norma que els contradiga pot ser declarada inconstitucional.

Quan el Tribunal Constitucional anul·la una llei, quasi sempre diu que xoca amb algun d'ells.

Estat social i democràtic de Dret

De Dret

El poder està sotmés a normes conegudes per endavant, i hi ha jutges independents que el controlen.

Democràtic

Eixes normes les aproven representants elegits, i es poden canviar pel mateix procediment.

Social

El poder públic no només s'absté de molestar: està obligat a actuar perquè la igualtat i la llibertat siguin reals (art. 9.2 CE).

TORNA AL CAS

Per què s'obeïx els síndics

Perquè el costum és font del dret reconeguda per l'article 1 del Codi Civil, perquè la Llei Orgànica del Poder Judicial reconeix expressament eixe tribunal i perquè les seues resolucions són executables. Però funciona sobretot perquè els regants el consideren seu. Un ordenament sostingut només per la por a la sanció seria caríssim i...

Eixa és la diferència entre obeir i acatar, i és el fil que recorre les huit unitats que vénen.

Abans de tancar la unitat

- ☐ Sabries explicar per què existix el Dret i què significa que el poder hi estiga sotmés.
- ☐ Sabries distingir la norma jurídica de la moral, l'ús social i la religiosa per la coercibilitat.
- ☐ Sabries enumerar les fonts de l'article 1 del Codi Civil i situar una norma en la jerarquia.
- ☐ Sabries separar jerarquia, primacia europea i competència autonòmica sense barrejar-les.
- ☐ Sabries dir quina branca del Dret respon a un fet concret, i per què en poden ser diverses.

Fins aquí la teoria

Continua al llibre de la unitat.